

COLOFON

'Rosmalla' (ISSN 0925-2894)
wordt vier keer per jaar uitgegeven
onder eindverantwoording van
het bestuur van de
Heemkundekring Rosmalen
Postbus 64 – 5240 AB Rosmalen

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Harry Coppens
- Martien Veekens
- Henk de Werd

Ontwerp en opmaak:

- Martien Veekens

Productie:

- Grafisch Ontwerp Atelier Meijs
- Drukkerij Van Gerwen

Losse nummers:

- € 4,50 per uitgave

Redactieadres:

- Stationsstraat 8,
5241 EE Rosmalen,
Tel.: 073-5218349

Kopij via e-mail

- martienveekens@hetnet.nl

Iedere auteur draagt
persoonlijke verantwoordelijkheid
over zijn of haar artikel.

Niets uit deze uitgave
mag worden vermenigvuldigd,
tenzij bronvermelding plaatsvindt.

Op 1 sept. 2002 bestond het bestuur
van de Heemkundekring Rosmalen uit:

- Dorry Derhaag-Doomernik
(voorzitter)
- Jan Hoofs
(vice-voorzitter)
- Loek Hoogervorst
(1° secretaris)
- Martien Veekens
(2° secretaris)
- Kees van den Broek
(penningmeester)
- Kees Hellemons
(bestuurslid)
- N.N. (vacature)

JAARGANG 12 - NUMMER 4

DECEMBER 2002

INHOUDSOPGAVE

	<u>Pagina</u>
<i>Jan Hein Verlinden</i>	
Het monument Zuiderbosch	2
<i>Harry Coppens</i>	
In Memoriam Toon Dirks	5
<i>Henk de Werd</i>	
De strenge winter van januari 1963	6
<i>Wim Veekens</i>	
De Lunense Kampen, een Poldertoponiem	11
<i>Jan Hoofs</i>	
De geschiedenis van het Carnaval	15
<i>Martien Veekens</i>	
De beroemdste boom van Rosmalen	19
<i>Cor Swanenberg</i>	
Harrie d'n Bilestürmer	21
<i>Martien Veekens</i>	
Kwartierstaten van getogen Rosmalenaren – 10:	
Cor Swanenberg	22
<i>Henk de Werd</i>	
40 Jaar 'De Molen'	24
<i>Harry Coppens</i>	
Voor u gehoord - 29	42

HERKOMST ILLUSTRATIES

Top.Hist.Atlas [R 74 / 010 (7)] KUB Tilburg: voorpagina 'Rosmalen 1815'
Archief Zuiderbosch: pagina 2-4
Henk de Werd: pagina 6, 7, 9, 10, 25, 27, 32
Collectie Ad Hermens: pagina 7, 8, 9
Archief Zandhazendurp: pagina 15-18
Harry Coppens: pagina 5, 21, 22
Martien Veekens: pagina 20
Loek Hoogervorst: pagina 34

DE GESCHIEDENIS VAN HET CARNAVAL

Tijdens het 33-jarig (1998) bestaan van het carnaval in Rosmalen is het idee geboren om te beginnen met een carnavalsarchief. Voorwaar een hele klus die tot op de dag van vandaag nog steeds wordt aangevuld. Heemkunde van het zuiverste soort!

1966: Sleuteloverdracht in het gemeentehuis van Rosmalen door burgemeester J. Molenaar. Tegenover het echtpaar Molenaar de eerste Prins Carnaval van Zandhazendurp Prins Mart I

De geschiedenis van het carnaval

Carnaval, dat zo oud is als de mensheid, was in vroegere jaren een feest dat de lente moest inluiden. De Egyptenaren, Grieken en Romeinen kenden dit feest ook al en sloten daarmee de donkere winterdagen af. Deze lentefeesten werden door alle volkeren gevierd. Het is nog steeds onduidelijk waar het woord carnaval vandaan komt. In Frankrijk kent men het woord 'Carn Levare', zonder vlees in de

vastentijd, of in het Spaans 'Carnes Tollend' wat betekent 'vlees vaarwel'. Men beweert ook wel dat het woord carnaval komt van "Carrus Navalis", hetgeen scheepskar betekent. Misschien zijn de Germanen en de Kelten hieraan debet omdat zij tijdens een soortgelijk

feest het beeld van een god op een schip op wielen begeleid door een bonte stoet vrolijke mensen in allerlei vermommingen door de omgeving trokken.

In 1673 komt in Nederland het woord 'carnaval' voor. Merkwaardig is dat in Duitsland het woord 'carnaval' pas in 1780 voor het eerst opdook. De Katholieke Kerk heeft het carnavalsfeest vroeger altijd gezien als een heidens ritueel. Dit kwam

vooral doordat er tijdens carnaval uitbundig en veel werd gegeten en gedronken en daardoor de wanorde heel groot was. Aan het einde van de zestiende eeuw (1590) werd carnaval zelfs verboden. Door de Tachtigjarige Oorlog en de Hervorming versoberde het carnavalsfeest en verdween carnaval 'boven de rivieren' helemaal. Ook in Duitsland en Frankrijk ging stilaan het hele carnavalsfeest ten onder. Maar wat we wel zien is dat in deze periode het carnaval in Venetië tot grote bloei kwam. Het San Marcoplein was en is nog steeds een bekend verzamelpunt van de carnavalsvierders. De maskerindustrie van Venetië heeft daardoor wereldwijde bekendheid gekregen.

1966: Raad van Elf, Tamboer-Maitre, Zandhaasjes en het echtpaar Molenaar

Tijdens de Franse Bezetting van 1796 tot 1814 begon heel voorzichtig in het Duitse Rijnland carnaval weer tot leven te komen. In 1823 werd in Keulen zelfs een echt 'karnavalsgesellschaft Drei Gestirn' opgericht. Daarna ging het als een sneeuwbal rollen. Eerst Koblenz, Münster, Aken en Mainz in 1838. Nederland volgde pas later.

1966: Uit de overvolle 'Blauwe Zaal' van 'De Kentering' vertrekt Prins Mart I voorafgegaan door zijn adjudant Huib Breuer

In onze omgeving werd in 1882 'De Oetel-donckse Club' opgericht. In het Gemintemuseum van Oeteldonk wordt een goed overzicht gegeven vanaf het internationale carnaval tot aan het Oeteldonkse carnaval. En als je dan nog het geluk hebt om rondgeleid te worden door Leo Gloudemans 'unne echte Rusmollese-Bossenaar' dan wordt het beeld carnaval heel erg duidelijk.

Nog in een beginstadium heb ik het genoeg gehad een korte tijd mee te mogen denken en heb ik carnavalsspullen uitgezocht met het team van Rob van de Laar, de president van De Oeteldonkse Club en inrichter van het 'Gemintemuseum'. Als u goed kijkt vindt u er hele kleine Zandhazendurpse dingetjes. Natuurlijk zult u zeggen: "Véél te weinig!", maar de Zandhazendurpse vlag hangt er toch maar in top.

ZANDHAZENDURP

In het verleden is er nogal eens verwarring ontstaan over: wie waren de oprichters van het Rosmalens carnaval? Daarom hier het enige en echte verhaal

Op 14 december 1964 werd met een groot feest voor alle inwoners van Rosmalen 'De Kentering' geopend. Tijdens deze opening ontstond bij drie bekende Rosmalenaren: Bert van 't Schip, Huib Breuer en Kees de Graaf het idee om carnaval in Rosmalen te brengen. Een voorzichtig begin werd gemaakt door het organiseren van de kinderoptocht die in 1965 door Rosmalen trok. Door het succes en de

*De eerste Zandhazendurpse optocht
in de Dorpsstraat*

grote belangstelling was duidelijk dat Rosmalen rijp was voor carnaval.

In april 1965 had in 'De Kentering' een zogenaamde herkenningavond plaats. Het onderwerp van gesprek was de oprichting van een carnavalsvereniging. Gesteund door de positieve inbreng van de talrijke aanwezigen kwam er een nieuwe samenkomst in Café 'Juliana', waarvoor een aantal Rosmalenaren telefonisch of persoonlijk werden uitgenodigd. De leiding van deze avond lag bij de heren Piet van Creij als voorzitter en Huib Breuer.

Voorals Huib Breuer, een Limburger van geboorte en op dat ogenblik Prins Huib I van de Limburgse club 'Limburgia' in 's-Hertogenbosch, wist als geen ander hoe carnaval georganiseerd moest worden. Ook werden op deze avond de part-ners uitgenodigd ter kennismaking. Het werd een echte feestavond met als slot toezeggingen voor de oprichting van een complete Raad van Elf.

Ondertussen was er contact met Albert van Nuland voor de oprichting van een carnavalskapel. Deze start ging moeizaam maar na

*Prins Mart I in de Prinsenvagen
in de optocht van 1966. Tevens Jos de Letter en
J.E.S. v.d. Bergh, twee leden van de Raad van Elf*

enkele weken werden toch twaalf muzikanten van de Harmonie 'Sint Cecilia' bereid gevonden hieraan hun medewerking te geven.

Huub Quekel was één van de muzikanten en werkte overdag bij De Gruyter in 's-Hertogenbosch waar hij een tekenaar, de heer Jac. Feld (geboren 09-10-1939 in Obdam), kende die de overbekende tekeningetjes van de Zandhaas in allerlei vormen maakte. De aller-eerste tekeningen, waarvan een liggende zandhaas verscheen op de voorpagina van de 'Zandhazendurper' van 1969.

In augustus 1965 werd de eerste Raad van Elf samengesteld en ontstond ook de naam "Vrienden van het Rosmalens Carnaval".

Tijdens de 11 - 11 viering van november 1965 in 'De Kentering' werd de Raad van Elf officieel geïnstalleerd en vanaf die datum wordt Rosmalen tijdens carnaval omgedoopt tot Zandhazendurp.

Enthousiast werd Mart van Drunen onthuld als Zijne Doorluchtige Hoogheid Prins Mart dun Irste (1965 - 1972). Zijn adjudant werd Kees de Graaf. De Raad van Elf en tevens de bestuursleden waren de heren: P.v. Creij (voorzitter), J. v.d. Bergh (secretaris), H. Breuer (penningmeester), Th. Derksen, M. Heijmans, H.v. Helvoirt, A. Heijmans, L.v. Herpen, J. Coppens, Q v.d. Berg, J. de Letter, M. v.d. Oetelaar en A. Verstappen. Op 8 november 1968 kwam er een officieel bestuur. De heren P. v. Creij voorzitter, Th. Derksen, secretaris, A. Heijmans, penningmeester, leden: M. Heijmans en B. Pennings, waarna de oprichting van 'Vrienden van het Rosmalens Carnaval' notarieel werd vastgelegd.

Vooraf in die beginjaren was de organisatie een gigantische karwei. Dankzij Huib Breuer, "de grote kleine man", zoals Jos de Letter het zo treffend verwoorde in zijn speech bij het

tweeëntwintigjarig bestaan in 1987, was de grote organisator. Over Jos de Letter gesproken, hij werd in 1966 president van de

In het schrikkeljaar 1976 werd tijdens de optocht op zondag 29 februari de prinsenwagen spectaculair getrokken door de antieke stoomwals van Heijmans NV. Op de prinsenwagen prins Richard I en zijn adjudant Bart v.d. Ven. De stoomwals staat nog steeds voor het hoofdkantoor van Heijmans NV in Rosmalen.

Raad van Elf en presenteerde ook de programma's. Maar de titel: President lag blijkbaar wat gevoelig in Zandhazendurp en werd in 1967 veranderd in Ceremoniemeester dat Jos de Letter vijftien jaar met veel plezier gedaan heeft. In november 1981 droeg hij zijn taak over aan Henk van Beers.

Eigenlijk is er nog zo veel te vertellen. We zouden het moeten hebben over de eerste tamboer-maitre Gontje Voets en de Jambimmgirls, en de fijne relatie van onze toenmalige burgemeester Jan Molenaar met carnaval, de sublieme hofkapel, de dansmariekes, de jeugdraad, Hannus dun Heiboer, de club van 111. Ook dat is heemkunde.

Jan Hoofs